

NÉPNEVELŐ.

KATH. NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI LAP.

Megjelenik a szorgalmi időben minden szombaton.	Főszerkesztő és laptulajdonos:	Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Előfizetési ár: Egész évre 3 frt Fél évre 1.50.	Dr. KOMLÓSSY FERENCZ.	BUDAPEST VI., Éresek-utca 2. szám.

TARTALOM: A katolikus iskolák tanterv-revideáló bizottságának ülése. — A magyarosítási díj. (Folytatás.) Váczy István. — Tárca: A fiatal tanítójelölt álma. — Irodalom és művészet. — Vegyesek. — Rövid hírek. — Hirdetések.

A katolikus iskolák tanterv-revideáló bizottságának ülése.

Örömtelt megelégedéssel vehetik tudomásul Magyarország katolikus tanítói, hogy a biboros hercegprimás által kinevezett tanterv-revideáló bizottság e hó 21-ére lőn egybehívva s nagy horderejű, a messze jövőbe kiható nagy munkáját megkezdte. Van okunk hozsannát zengedezni, mert a minden téren és oldalról hangoztatott tanterv-revideálás épen nem könnyű munkáját *legelső sorban és tényleg a katolikusok* kezdték meg. A felekezetenél, vagy más szellemű iskoláknál talán a tanterv-revideálás kérdése égetőbb volna, mely körülmény csak hatványozza a kath. intéző körök abbeli érdemét, hogy az iskola fontosságát tudva és méltányolva, azt oly nivóra törekednek emelni, mely úgy a *vallásos*, mint a *nemzeti* igényeket mindenben kielégítse, hogy senki által és semmi oldalról megtámadható ne legyen.

A bizottság melynek tagjai: *Dr. Komlóssy Ferencz* kanonok, Esztergom egyházmegyei főtanfelügyelő elnöke alatt *Katinszky Gyula* (Eger), *Fejér Manó* (Munkács), *Bartal Rezső* kir. tflő (Esztergom), *Kudlik N. János* (P. Püspöki), *Palkovich Viktor* (Gúta), *Petrovác J.* (Kalocsa), *Schultz I.* (Pécs), *Barabás Gy.* (Sárvár), *Szentgyörgyi Ferencz* (M. Soók), *Bertalan Vincze* tanf. titkár, *Bielek P. A.* (G.-Sz.-Kereszt), *Csáky Elek* (Somogy - Vámos), *Dreisziger Ferencz* (Ada), *Ember Károly* (F.-Bánya), *Gergelics J.* (Pécs), *Lehotzky J.* (Rudóbánya), *Szokoly J.* (Bussa) — Budapesten a *Katolikus kör* disztermében tartotta e hó 21, 22, és 23-án üléseit.

E bizottság a régibb keletű püspöki rendszabályok revideálását is tervbe vette, különös tekintettel ama újabb keletű miniszteri utasításokra, melyek a kath. állásponttal elvi ellentétben nincsenek.

Az ülést megelőzőleg a bizottság *Vaszary* Kolos hercegprimásnál, tisztelgett a kitől dr. *Komlóssy F.* elnök főpásztori áldást kért a bizottság tevékenységére. Utalt arra, hogy a katolikus népnevelés virágzó mezején is nemes és buzgó versenygés folyik a felekezetek hazafiságával. Kifejtette, hogy a

bizottság főczélja e munkában a *nemzeti állam-eszme ápolása és fejlesztése kath. paedagógiai alapon*. Ez után a bizottság minden egyes tagját bemutatatta a biboros hercegprimásnak.

A hercegprimás örömmel fogadta az üdvözlőket és az 1868-iki népoktatási törvények alapelveire reflektálva kérte a bizottságot, hogy minél tökéletesebb harmoniába hozzák az állameszme terjesztését a katolikus hitelvekkel s különösen figyelmükbe ajánlotta végül a kiseddóvásról szóló törvény intézkedéseit.

Fogadás után visszavonult a bizottság a kath. körbe, hol az ülés dr. *Komlóssy Ferencz* elnöke mellett és *Ember Károly* jegyző előadásával 11 órakor vette kezdetét. *Katinszky Gyula* egri egyh. megyei főtanfelügyelőnek a munka programjára vonatkozó javaslata sorrendjében a következő elvi határozatokat hozta:

1. Az óvodákra nézve az állam által kiadott rendszabályokat és utasításokat veszi a kidolgozásnál zsinórmértékül.

2. Az iskolaszékek szervezete és hatáskörére vonatkozólag annyiban eltérni kíván a püspöki elaborátumtól, hogy ez intézménytől a szakfelügyeleti jogot az illetékes faktorok kezeibe teszi és az iskolaszék hatáskörét főleg az iskola anyagi érdekeire terjeszti ki. A tanítóválasztási jog végleges eldöntése a kiküldött szakbizottságra bízott.

3. Az iskola beléletére és a felügyeletre nézve az egyházi hatóságok jogainak csorbitása nélkül az igazgató-tanítói, körfelügyelői és segéd-tanfelügyelői intézmény szakszerű életbeléptetését tűzte ki az erre kiküldött bizottság munkálatai alapjául.

Végül szolgálati pragmatikát készít.

4. A népiskola tanterveinek kidolgozásánál a következőket kívánja érvényesíteni:

- A tanterv domináló szelleme a vallásos és a magyar nemzeti szellem legyen;
- külön tantervet kíván megvalósítani az osztatlan (falusi) és az osztott (városi) iskolák számára, tekintettel a gyakorlati élet követelményeire;
- az ismétlő iskolák tanterve ne a hatosztályú népiskola képzésének folytatását foglalja magában, hanem a tanultak ismétlését és illetőleg vidékenként

való gyakorlati alkalmazását tartalmazza. Az elaborátum tehát erre nézve csak általános utasításokat adjon és az illető vidékek igényeinek megfelelő tantervek részletes kidolgozása az érdekelt hatóságokra bízassék.

5. A felsőbb nép-, polgári és az ide tartozó szakiskolák terveit az erre kiküldött albizottság a fennálló törvények és viszonyok tekintetbe vételével készíti el.

6. A különféle képzőintézetek közül az elemi tanítóképzőkre vonatkozólag a következő álláspontot fogadta el a bizottság:

a) négy osztály, gyakorló iskola és internatus mindenütt létesíttessék;

b) a kántorképzésre kiváló gond fordíttassék,

c) a képezdékhez képesített tanárok alkalmaztassanak és az óradijas rendszer beszüntetessék;

7. Kimondta a bizottság, hogy a képezdei tanárok kiképzéséről az elaborátumban külön fejezet alatt kíván intézkedni.

Ezek után az egyes albizottságok tagjai választattak meg, melyek az nap délutánján hozzá fogtak a munkálatokhoz.

A bizottságok így osztattak be:

1. »Kisdedovodák, elemi és ismétlő-iskolák külső ügyei.« (Iskolaszékek szervezete és hatásköre, utasítások az iskolaszékek elnökei, a kerületi és főtanfelügyelők részére). Elnök: *Petrovác József*, előadó: *Lehotzky József*, jegyző: *Csáky Elek*; tagok: *Bielek Antal*, *Barabás György*, *Dreiszigler Ferencz*, *Ember Károly*.

2. »Kisdedovodák és elemi népiskolák belső ügyei«, (Tantervek, utasítások a tanítók jogait, kötelességeit, a felügyeletet illetőleg a tanítók, igazgatók, tanfelügyelők részére). Elnök: *Ember Károly*, előadó: *Dreiszigler Ferencz*, jegyző: *Szokolay István*, tagok:

Petrovác József, *Bertalan, Barabás György*, *Gergelits, Lehoczky J.*, *Szentgyörgyi F.*

3. »Felső nép, polgári- és felőbb leányiskolák, ipar-, kereskedelmi iskolák.« Elnök: *Katinszky Gyula*, tag: *Ember Károly*, *Gergelits, Palkovich Viktor*, *Petrovác József*.

4. »Kisdedovók és tanítóképezdék.« Elnök: *Kudlik János*, előadó: *Schultz Imre*, jegyző: *Gergelits J.*; tagok: *Fejér Manó* munkácsi görögszertartású főtanfelügyelő.

A bizottságok eljárásukról 23-án Dr. *Komlóssy Ferencz* elnöklete alatt tartott összyűlésen számoltak be, a midőn az albizottságok elnökei és előadói előterjesztették a csoportjukhoz tartozó elaborátumi fejezetekre vonatkozó részint teljesen kidolgozott, részint részletes pontozatokba foglalt javaslatokat.

A gyűlés ismételten elbírálás tárgyává tette a munkálatokat és az egyes tételknél kibővítő és üdvös módosításokat is eszközölt. Így az iskolaszékeknel kimondotta, hogy a revízió a kántortanítói választási eljárások szabályozására is kiterjeszkedik, továbbá, hogy a nem magyar ajku vidéken létező tanítóképző intézetek a magyar nyelv tanításának az idegen ajku iskolákban való módoszerére nézve is alapos oktatást nyujtsanak a tanítójelölteknek.

Gyűlés a hosszas és alapos tárgyalás után elfogadott javaslatoknak most már végleges kidolgozására megbízottakat választott, kik munkálatukat augusztus 1-ig elkészítvén, azokat legkésőbb ugyan azon hó 15-ig Dr. *Komlóssy Ferencz* elnök-höz beküldeni felkértek.

Ezek után *Bertalan Vincze* és *Lehotzky József* tagok azon írásbeli indítványt terjesztették a gyűlés elé, miszerint mondja ki a gyűlés, hogy:

1. a kath. tanügy történetét a milleniumra

TÁRCSA.

A fiatal tanítójelölt álma.

Az 18...-ik évben volt az, midőn kilépve a képezdeből, megkaptam, nem ugyan szíronybőrön, arany betűkkel, művészi inicziálékkal írott, hanem csakis gyenge és közönséges papiroson, egyszerű nyomtatással kiállított tanítói okleveletem. De mindamellét nagy volt az örömöm! Hogy is ne, midőn tanulástól, képezdei »gyötrelmektől« menten, reményekkel telt szívvvel és légvárakkal okkupált lélekkel néztem a szép, gyönyörű, magasztos stb. stb. tanítói hivatás, no meg valami »sziros« állomás elébe.

Iskolatársaimnak »Jó éjszakát« mondva, zsebemben az oklevéllel, elhagytam ?-et és siettem otthonomba.

Azon képekről, melyeket felingerült képzőtehetségem gondolataimban rajzolt az uton, a tervekről, melyeken fejemet törtem, a légvárakról, melyeket építettem, mesélni nem fogok, mert félek, hogy hasonló érzelmek tarkasága megszállaná a m. t. olvasók szíveit.

Midőn 5 órai gyaloglás után — mert »gőzkocsira« bizony nem futotta — az x-i erdőseget hátrahagytam, a nap éppen lenyugvóban vala. Előttem a völgyben egy község terült el, a melynek közepén csinos templomocska tekintett tornyával a mennyekbe.

Leülepedvén egy vén, terebélyes bükkfa alá, hogy kifáradt lábamnak egy kis enyhülést szerezsek, gondolkoztam, maradjak vagy tovább menjek-e? A lábak marasztaltak, de az ürességtől kongó gyomor a további haladásra készítetett.

Erre, mintha boszankodásomra, az erdőből éneklés hallatszott felém: »Geld regist die Welt!«

Ördög beléd! gondoltam; de különben igazad van, akár ki gajdolgatsz.

Feltűzelt képzelőtehetségemet mintha tűzfecskendővel locsolták volna le; a tervek fucsba menni, a légvárak dőlni kezdtek és ezek helyébe a meztelen valóság mutatta magát.

Bús gondolatok szállták meg lelkemet s érzékeny szívemet úgy összeszorította valami, hogy majdnem sirásra fakadtam. De azonnal felvillant agyamban: »Hisz tagja vagy a tanítói testületnek. A hol templom van, ott okvetlenül iskolának is kell lennie. Menj hát az iskolába, mondd meg, ki

lehetőleg szent István király idejétől 1867-ig s innét a mai napig az adatok összes felhasználását megírtni a nagyméltóságú püspöki karnál kérelmezi;

2. a kath. tanítók országos árva- és aggjai menedékházát a milleniumra felépítteti s erre most már sürgős intézkedést tesz, — és végül, hogy:

3. a kath. tanítókar orsz. gyűlése akkor díszgyűlést tart. A bizottság a javaslatot elfogadta.

Végül Dr. Komlóssy Ferenc indítványára a bizottság jegyzőkönyvileg örökíti meg mély hálaát Biboros Herceggprimás Ó főmagasságának és a nagyméltóságú püspöki karnak azon atyai gondoskodásáért, hogy a népoktatási intézetekre vonatkozó püspöki elaborátum átdolgozását elhatározni, és ennek keresztül vitelére bizottságot összehívni kegyes volt.

A gyűlés befejezése előtt Fejér Manó szép szavakban mondott köszönetet Dr. Komlóssy Ferenc elnöknek a gyűlés tapintatos, szakszerű és buzgó vezetéseért, biztosítván őt a tagoknak személye iránti önzetlen szeretetéről és ragaszkodásáról, ami első feltétele annak, hogy ezen a kath. tanügyre messze kiható munkálát, a szép sikerrel megkezdett alapon a várakozásnak megfelelően teljes befejezéshez jusson.

Elnök meghatottan felelt a szavakra és kérte a bizottságot, hogy eddigi lelkes tevékenységét őrizze meg a munkálát teljes befejezéseig és ezzel a gyűlést bezárta.

Megemlítettöknek tartjuk, hogy a bizottság népoktatító tagjai e napon, mielőtt bucsut vetek volna a fővárostól, testületileg tisztelegtek Dr. Komlóssy Ferenc elnöknel, hol Ember Károly tolmácsolta a kath. tanítók tiszteletét, őszinte ragaszkodását és hálaát azon férfiu iránt, kinek szívéhez a kath.

s mi vagy és biztosan örömmel és szívesen látnak, és fogadnak téged!»

Hanem ezen javaslat is valami ellenmondással találkozott.

Ezzel elmerültem gondolatokba és elmélkedésekbe . . .

De ime! mi történt? Hisz az a falusi kis templomeska nem látszott olyan szépnek, nagyszerűnek, mint most látom. És milyen nagy, tágas és szép épület terjeszkedik ott mellette! Mind csodás szemeim előtt; az egész község valami ünnepi díszítéssel öltött magára! Milyen tisztaság és rend mindenfelé! Azok az épületek csupa kényelem és arányosság! Azok a szép kertek! Az ut két oldalán gyümölcsös fákkal van kiültetve!

Ahogy így ezen igen kedves látványban gyönyörködöm, egy tiszteletre méltó aggastyánt pillantok meg, a ki a mezőről vezető ösvényen méltóságteljesen felém közeledett.

Eljövén hozzám, nyájasan köszöntött és megfogvám kezemet, mondá: »Üdvöz légy, fiatal barátom, a ki az Uristentől arra vagy hivatva, hogy az igazság tanítója, a fiatalság, a valódi okosság és isteni félelem vezetője váljék belőled! Kelj föl; jőjj velem; megmutatom neked működési helyedet: iskoládat!«

népoktatóság oly közel áll és ki a kath. népoktatás ezen korszakalkotó munkájánál a népoktatóság közreműködésének széles teret engedett.

*

A bizottság üléseiről a jegyzőkönyvek szószentírt való közlésével lapunk közelebbi számaiban fogunk bővebb és részletesebb tudósítással szolgálni t. olvasóinknak.

A „magyarosítási díj.”

(Vége.)

Ne is hangoztassuk azt, hiszen erre a jutalomra, erre a fizetésemelésre nem minden tanító érdemes; érdemes az az állás, amelynek a betöltője, ha bármikor is nem felelne meg kötelességeinek. van törvényes intézkedés, mely az érdemtelent gondolkozásba ejtse. A jó hadvezér a legkényesebb pontokat erősíti meg katonáival; ilyen kényes pontok a nemzetiségi vidékek; akkor lesz a közoktatásügy vezetője a nemzeti érdekeknek jó hadvezére, ha e kényes pontok harczeit jól ellátja, nehogy az élet gondjai elvonják figyelmüket tulajdonképpen hivatásuktól; aminek azon üdvös hatása lenne, hogy az ily jól dotált helyeket a legjobb erők keressék fel. Az ily irányu lépés majd maga után vonná a felekezeti felsőbbiséget is.

Ha a második, úgy azt felelem: A kötelesség tág forgalom, annak a határát precízre megjelölni nagyon nehéz vállalkozás lenne. Függs az a személytől, függ a körülményektől. Csak az az egy igaz, hogy sokféleképp lehet a kötelességet teljesíteni, amint az ügy iránti szeretet, odaadás, lelkesedés kisebb vagy nagyobb, s amint a körülmények a munkásságra szabad kezet engednek.

Mély tisztelettel teljesítem a mit parancsolt. Mentünk. Az uton megint vezetőm kezdett beszélni, mondván: »Kedves fiam, tanítóvá válván, iparkodjad tehetségeidet mindig lelkiismeretesen úgy felhasználni, hogy a kötelességeket, melyeket magadra vállaltál, kellőleg teljesítsed! Teljesítésük, az igaz, néha nagyon is fájdalmas és fárasztó, de annál édesebb lesz és sokféleképpen megjutalmaz téged működésednek gyümölcse.

Halld mi minden követeltetik tőled! A szülők kívánni fognak jóra való, engedelmes gyermekeket; a gazdák és gazdasszonyok erkölcsös, munkás és hű cselédeket; a község jó kézműveseket, okos gazdákat és gazdasszonyokat, szelid, türelmes, megférő, békeszerető szomszédokat, türelmes, egyetértő és gyermekeik üdvéről gondoskodó szülőket; az állam és a király engedelmes, a törvényt tiszteletben tartó, hű, derék, hasznos polgárokat, hazafiai kötelességeket teljesítő honfiakat; Isten igéjének hirdetői alkalmas és tevékeny hallgatókat; az egyház hű és tántoríthatlan tagokat; az Uristen őszinte, félelmes és jámbor tisztelőket; Üdvözítőnk hű követőket és Isten választottjai társágokat és társörökösöket a mennyországban!«

(Folytatása következik.)

A népiskolai tanításban kitűzött eredmény elérése okvetlenül kötelességszámba megy, noha az eszköz hozzá, a személyi fáradság nem is egyforma. S ha az illető tanító annak nem felel meg *feltűnő* módon, én nem merem állítani, hogy az okvetlenül hanyag volt, sőt azt sem tudom nem lehetett-e sokkal nagyobb iparkodással, mint a másik, akinél jutalomra érdemes munkásságot konstataáltak a kiváló eredményből. De hogyha ebben az eredményben a feltűntetést s jutalomra méltított érdemet az objektivitás szűrőjén eresztenők keresztül, a szűrő alatt aligha fogunk egyebet találni, mint azt a kötelességteljesítést, amit minden a közpályán működő lelkiismeretes egyén állásából kifolyólag önmagára nézve, *ha képes reá!* — kötelezőnek ismer. Mi következik ebből, ha nem az, hogy az a »magyarosítási díj« nem mindenkor az érdemet jutalmazza. Ez nemcsak az államtól, de a más oldalról tett jutalmazásokra is ráillik.

És az az oka a nemzetiségi vidéken működő tanítók elégedetlenségének, zugolódásának. Nos, ki hallott elégedetlen hadsereggel győzelmes hadjáratot viselni? Pedig azt hangoztatják minduntalan, hogy a néptanítók irtózatos hadjáratot viselnek, hozzá a magyar néptanítók kettőt is egyszerre: a sötét tudatlanság s a vakmerő nemzetietlenség, a hazafiatlanság mind mélyebbre e harapodzó rákfenéje ellen. Igen, ez az oka annak az elkedvetlenedésnek, mit a nemzetiségi vidéken lakó tanítók közül nem egy érez, valahányszor a kítüntetettek névsorát olvassák. Bántja őket a méltánytalanság, bántja az igazságtalanság, mert ők a hely színén mélyebbre is látnak. Természetes, hogy ez nem mindenütt van így; bizony fura is lenne, ha lelkiismeretes emberek már nem élnének; ennyire a *fin de siècle* talán nem halad!

S aztán csak tessék figyelemmel kísérni azt a névsort! Amint én, úgy lehet, hogy mások is találnak ott olyant, akiről meg vannak győződve, hogy csak a protekció juttatta őket a koncezhoz. Elismerem, hogy a korrupció immár veszedelmes nagy; elismerem, hogy a protekció másból is érvényesül, mert visszaélés mindenütt előfordulhat, előfordulhat annál a jobban dotált állásnál is: de egyrészt *akkor nem jutalomról, a »magyarosítási díj«-hoz fűzött értelemben s következkésekkkel van szó*, másrészt az a visszaélés sehol sem bosszulja meg önmagát annyira, mint a népnevelés terén. Mert akár közvetve, akár közvetlenül érinti a tanítót, az iskola szenved, ha másért nem is, már csak azért, mert a tanító működése meg van fosztva a szükséges nyugalomtól, mert az tervszerű, higgadt eljárást követel, amit az elkedvetlenedés erősen megzavar. És mikor ezt könnyen el lehet kerülni, minek tartják meg reá az alkalmat! Itt a személyes ismeretség, ott az összeköttetés győz, a szép arc (ugy bizony!) s egyebek juttatják az ajándékot. S míg ez néhánynek örömet csinál, mellette annyian lesznek, akiknek a mellőztetés, a tapasztalt méltánytalanság kedvüket szegi, s elkedvetlenedésükben akartalan vetik magukat az ár fodraiba, mely mind hatalmasabb teret hódít

s melynek elve: csak annyit tenni, hogy kenyérünket el ne veszítsük!

No az is furcsa volna, ha valaki azért a 25 frtért elveszitené a kedvét, ha valakit az tüzelné csak! vetheti ellen valaki. Nem ez, de a vele járók. Az pl. hogy ő is megérdemelte, az, hogy aki megkapta, nem szolgált rá, az, hogy ehhez a megjutalmazáshoz a kiváló szorgalom, kötelességteljesítés gondolata fűződik stb. De bizony azt se tagadjuk, hogy azzal a néhány forinttal nem egyszer érzékeny sebet takartunk volna be.

Mi több! Olvastam én a legutóbb megjutalmazottak között olyant is, aki, állítom, szorgalmas, de akinek magyar érzelmeit kereken tagadom. Magyarosít is, de ebben nincs élet, csak pusztaszó lélek nélkül, ami nem élet. Tagadom, mert személyes tapasztalatból tudom róla, hogy hazánkban ellensége; ezt az érzelmét el is árulja, ám a környezete is olyan, s ez a környezet, mely őt helyben ellenőrzi, ugyanöt tenyerén is hordja s amint látom, még a »magyarosítási díj«-ra is ajánlotta. Hja, fönt és még föntebb csak a hivatalos papír beszél!

És én nem hiszem, hogy kartársaim ezrei nem tudnának ehhez hasonlót. Bizony ezek nem »a magyarság apostolai.« Ezek kigyók, a kik csipnek mikor az ellenkezőt mutatják; ezek alattomos farizeusok, akik külsőleg dolgoznak, de szívük gonosz mérget lövel a fogékony gyermek lélekbe. Inkább ne magyarosítsanak nyelvilag, de ültessen az illető magyar szellemet a lelkekbe, akár ha szanszkrit nyelven, mert ezért igen is kenyeret, de amazért Magyarországon korbácsot s nem »magyarosítási díj«-at érdemel. A nyílt ellenség sohse oly veszedelmes, mint az alattomos, a bujkáló, mert míg amazzal szembeszállhat vagy szakít az ember, ha önmagát gyengének érezi; erről nem bizonyos, mikor támad rá orozva, észrevétlenül.

Öntestünkön önvérünkkel neveljük így legveszedelmesebb ellenségeinket. A felocsudás rendszeren csak akkor történik meg, mikor már későn van, mert akkor már fejünk felett összezsaptak a lángok, hogy a baráti színben mutatkozó kezek a tűz martalékává dobjanak. Okosak és felette furfangosak azok a nemzetellenes aspirációkkal szaturált elemek!

Talán azt gondolja magában a szíves olvasó: No, ez is olyan lesz, aki idegenajku iskolában van és még nem kapott magyarosítási díjat! — Eltalálta; de bevallom, anélkül hogy bárkitől még a legérdemtelenebbtől is irigyelném, mert az a pár forint bármelyik kartársamra nézve is valóságos kincs, mondom — bevallom azt is, hogy lelkiismeretem szava szerint megérdemelném, mert kimerültség fáradtam, megérdemelném, mert mellettem olyan is hozzá jutott, aki — bár szorgalmát elismerem — nem akarom és nem is merem megmondani, minek köszönheti azt. Egyébként is az eszmét nem a magam, az általánosság érdekében penditettem meg.

A feltűnő eredmény relativ valami s a legkevesebbé sem a határozott fáradság koronája.

Minden mellékérdektől menten, irigység, haszon-

lesés s bárminemű nemtelen érzelemtől szabadon merek hivatkozni a hazában élő tanítói karra, s állítom azt, hogy ennek a tisztos testületnek $\frac{2}{3}$ -ada ma nem helyesli a »magyarosítási díj«-at, hanem velem tart: hogy vagy nagyon körültekintők legyenek a halandók sorsát intéző felsőbbbségek, vagy legyen a jutalmazás a magyarosításért általános. Hogyan!? Emeljék a fizetést az idegenajku vagy vegyesen idegenajku iskolatanítói állásokon az egész vonalon, mert még a legszorgalmasabb, a legeslegfeltünőbb eredményt mutató tanító sincs arra privilegizálva mintha csak 1—5 vagy hány évi időközben nehezednének vállaira a megélhetés ijesztő terhei vagy mintha csak 1—5, vagy hány évi turnusban igényelnének ezek a terhek valami manna-félét, melylyel száraz kenyerét könnyeben elkölthetné; s aki nem érdemli meg, ott a törvény, végezzen vele. Ez méltó egy államhoz, ez méltó ahhoz az eszméhez, amelynek teljesítéseért a jutalom adatik. Így nem 40—50 egyén lelkesül évente, nem is leendnek ezereken, kiket a mellőzés, az igazságtalan mellőzés, az érdemellenek előretolása elkészerít, vagy kikenél a vért izzasztó munkát a lehetetlen eredmény miatt nem respektálják, pedig talán mégis csak a fáradság a jutalmazandó. de az egész néptanítói kar harezikeddvel, az életgondoktól ment üde lélekekkel megy a csatába, melyet a tudatlanság ellen s a nemzeti érdekek javára viv, hogy vállatve, nagy tempókban, rohamléptekben terjessze a szép haza édesen csengő, zamatos nyelvét. Azok a politikai csigaléptek már eléggé nyakunkra növesztették elleneinket!

S a közművelődési egyletek!? Hát ezek is inkább szaporítsák az oltárokat azon a »magyarosítási díj«-on, ahol és hogy minél imponzánsabban áldozhassunk a nemzeti Géniusz Veszta-tűzénél a nemzeti eszmének. *Váczy István.*

Irodalom és művészet.

— „Az 1848—49-iki magyar szabadságharcz története“ illusztrált vállalatból most jelent meg a 12-ik füzet, a melyben *Gracza György* az erdélyi oláh lázadás szervezését mondja el tömör világos nyelven, s élénk tollal. Éppen most, midőn a kolozsvári Memorandum-per folyik, igen aktuális a könyv ezen része, mert az 1848-iki és a mostani oláh mozgalom közt sok rokon vonás van. E füzethez rendkívül díszes műmelléklet is van csatolva a mely színes kivitelben *Rózsa Sándor* csikós guerrillának támadását a vasas németek ellen ábrázolja. Igen sikerültek a többi egykoru képek is u. m. *Csernovics Péter*. (Barabás rajza.) — *Jellasi*ch torzképe (megjelent a bécsi 1848. októberi forradalom idején). *Damjanich János* honvédtábornok. (1848-iki arckép után.) — 1848—49-iki részpénz — 1848-iki ezüst pénz. — *Hurbán M. József*. (A pánszláv agitátor fiatalkori arcképe.) — Tót küldöttség *Ferencz József* főhercegnél. (Prágában készült egykoru kép.) — *Gróf Batthány Kázmér*. Osztrák sebesültek szállítása. — *Báró Hrabovszky János*. — *I. Ferencz József*. — Honvédtoborzás.

VEGYESEK.

Ő Főmagassága Vaszary Kolos hercegprímás a pozsonyi »Miasszonyunkról« nevezett nőzárkában levő polgári iskolák részére Mélt és ft. báró *Horeczky Ferencz* pápai praelatus kanonok urat, a »szt. Orsolyáról« nevezettekhez Nsg. *Zandt Ödön* kanonok urat s végre a budapesti *Ranolder-intézet*hez ft. *Bundala Mihály* pápai kamarás, központi papnevelői lelkiigazgató urat érseki biztosokká nevezte ki.

Nem államosítják az iskolákat. Talán érdekelni fogja az iskolák államosításának híveit *Wekerle Sándor* miniszterelnök ama kijelentése, melyet az e hó 21-iki országgyűlésen tartott beszédében tett s mely imigy hangzik: *Hogy az iskolák államosításáról hogy gondolkozom kijelenthetem, hogy az iskolák felügyeletét hatásosabbá tesszük, s a nyelvi kérdést reformáljuk, de az iskolák államosítását nem tehetjük magunkévá* így a miniszterelnök elnök akkor, a mikor sok kis ember az ellenkezővel pazarolja puskaporát.

Meghívó. *A Mária Dorothea-egyesület* f. hó 27-én, vasárnap d. e 11 órakor az állami polg. iskolai tanítóképző intézet nagytermében (*Andrássy-ut 65. sz. a.*) választmányi ülést tart, melyre a tagokat és ügybarátokat tisztelettel meghívjuk. Főbb tárgyak: 1. Titkári jelentés. 2. Pénztári jelentés. 3. Jeleatás az Otthonban megüresedett alapítványi helyről. 4. Tervezet az újabb gyűjtőivekről. 5. Január óta befolyt alapítványok és adományok. 6. Fürdői kedvezmények. Szavazásra minden választmányi tag valamint a vidéki körök megbízottjai is jogosultak. A tanácskozásban minden rendes tag részt vehet. — Vendégeket szívesen látunk. *Budapest 1894. május 20-án. Gróf Csáky Albinné* elnök. *Radnai Jenőné* titkár.

Szazadvégi gyermekek. Azt szokták mondani rá, hogy nincsenek ma már gyermekek. Ezt a családi körben, felvállról, könnyedén odavetett mondas a felnőttek csodálkozását fejezi ki a modern, koravén gyermekek feltünően gyorsan kifejlett észbeli tehetségei vagy gyermektől szokatlan, feltünő lelki megnyilatkozások felett. De furcsák is ezek a századvégi gyermekek halovány, megnyult, okos arcocskáikkal, ideges természetükkel, beszédes, méléző tekintetük, melyből nem a gyermeksziv gondatlan vidámsága, hanem valami furcsa komolyság beszél, mely sehogysem illik a gyermek archoz. Bécsben két kis gyermek öngyilkossága keltett méltó feltűnést. Ezek a 13 éves *Jerzabek Anna* és a 9 éves öcsese *Károly* egy szegény özvegy hivatalnok gyermekei, kik jellemükkel s egész életfolyásukkal valóságos típusai voltak a modern, koraérett gyermekeknek. *Anna* többnyire borzalmas rémregényeket olvasott s rendkívül tudott hatni kis öcsésére. Attól való félelmükben, hogy rossz iskolai bizonyítványt kapnak, kézenfogva a Duna csatornába ugrottak. Mit szólnak az ilyenekhez a vallásos iskola ellenségei!?

Trónörökös az iskolában. A dán trónörökös pár látogatást tett egy jönevű leányiskolában. Az alsóbb osztályokban a leánykák nagyon meg-

ijedtek a fenséges vendégek láttára, a tanítónók hiába kérdezték tőlük a legismertebb dolgokat, arra sem tudtak felelni. Így járt egyik alsó osztályban a legjobb tanuló is. A trónörökös ekkor megsajnálta e kis leányt, felvette és az ölébe ültette. És ekkor a tanítónő legnagyobb csodálkozására a kis leány megfelelt a legnehezebb kérdésekre is. Mikor aztán a trónörökös pár a szokásos köszönet és megelégedés nyilvánítása után eltávozott, a tanítónő kérdőre vonta a gyermeket, hogy miért volt előbb néma és miért tudott olyan kitűnően felelni, mikor ő fenségének az ölében ült? Mert sugott! felelte rá őszintén a leányka.

Nógrád vármegye népoktatásának állapota 1892–93-ban. *Kosztka* Mihály kir. tanfelügyelő utánzásra méltó, részletes jelentést terjesztett a Nógrád vármegyei közg. bizottság elé, melyből adjuk a következőket: a tankötelesek száma 40.232, ebből tényleg iskolába járt 31.866 s így 8366 tanköteles nélküli a törvény parancsolta iskolázást. Az iskolák száma 313. Tanterem 398, faskolákert 164, tornatér 131 volt. Magyar tan nyelvű iskola volt 308, míg 5-ben a magyar nyelv nem tanultatott. A tanítók száma 393, kik között 72 nem képesített, a mi bizony elijesztően nagy szám. Az egész jelentés odaadó ügybuzgóságról tanuskodik s a hiányok feltárása mellett felsorolja az égetően szükségeseket is.

XIII. Leo pápáról egy rabbi. Az olaszországi kath. lapok annak bizonyítására, hogy az olaszországi liberális, jobban mondva szabadkőműves sajtó által engesztelhetetlen gyűlölettel üldözött XIII. Leo pápáról milyen elragadtatással nyilatkoznak még a más vallású férfiak is, közlik Chapman amerikai főrabbinak egy zsinagógabeli predikációját, melyben többek közt ezeket mondá: »Valósággal gyalázatos aljasság az a módozat, melylyel az »American Protective Association« fenék nélküli gyűlöletét szokta kiönteni XIII. Leo pápa, a kath. egyház feje ellen. Teljes erkölcsi elvadultságra vall sárba tiprani akarni XIII. Leo pápát, ki szíve minden dobbanásával fáradozik az egész emberiség javának előmozdításán. Mióta ez a pápa a tiarát viseli, minden szavának és minden iratának az képezi magvát, hogy mint lehetne segíteni és enyhíteni az egész emberiség szenvedésén. Ez idő óta egymást éri a sok menház, kórház, árvaház, iskola és egyéb más közhasznú épület. Vajha minden vallás lelkészei követnék példámat és a templom szószekeiről üldöznék azokat a hitványokat, kik ilyen pápát sem átalnak gyalázni. Ezzel nagy szolgálatot tennének a békének s megadnák az elismerést annak, aki azt olyan méltán megérdemli.«

A zsidó tanulók neve. Számtalanszor megtörténik, hogy a középiskolák zsidó vallású tanulóinak nevei a középiskolai bizonyítványban nem egyeznek meg a születési bizonyítványokban feltüntetett névvel. Ez igen sokszor zürzavart s kellemetlenséget szül, ered pedig onnan, hogy a beiratkozásnál a szülők nem az anyakönyvi nevet, hanem szebben hangzó neveket diktáltak be. Így lett Jakab-ból Jenő, Adolf-ból Andor, Miksa-ból

Mihály stb. A vallás- és közoktatásügyi miniszter mindezeket a bajokat megszüntetendő, rendeletet intézett az összes tankerületi főigazgatóságokhoz, hogy beiratkozások alkalmával szigorúan utasítsák a középiskolák igazgatóit, hogy a tanulók neve mindenkor az anyakönyveknek megfelelően legyen feltüntetve s a bizonyítványok ezek szerint kiállítva.

A tankötelezettség. Angliában 1870-ben hozták meg a tankötelezettségre vonatkozó törvényt. A mulasztókra büntetés volt szabva, de ezt nem lehetett végrehajtani a tömeges mulasztások miatt. Magában Londonban is csak 80% járt az iskolába a tankötelesekből. Ezen állapoton az 1883. szeptember havában életbe léptetett nepoktatási törvény az által segített, hogy a tanítást ingyenesen tette minden oly iskolában, a hol eddig kevesebbet fizettek 10 silling tandíjnál.

A képviselőház közoktatásügyi bizottsága Svarcz Gyula elnöklete alatt tartott május 4-iki ülésében véglegesen megállapította a bizottság által letárgyalt azon törvényjavaslat szövegét, mely ama nyilvános tanintézeti igazgatók, tanárok, tanítók, igazgatónők és tanítónők nyugdíjazásáról és hozzátartozóik ellátásáról intézkedik, a kikeről állami vagy más hasonló természeti közrendelkezéssel gondoskodva nincs.

Magyar tanítók albuma az ezredéves kiállításán. Tisztelt Kartárs úr! A fenti cím alatti mű tervezetét következőkben van szerencsém megismertetni: Cél: az ezredéves ünnepélyen egy impozáns album-kötetben mutatni be a magyar tanítótságot a társadalomnak. A kötet jó papíron, könyv alakban jelenik meg, minden oldalon egy tanító fényképhűségű, arczképével, életrajzi adataival. Hogy a sorainkban levő irodalmi erőket is bemutatthassuk: az irodalommal foglalkozó kartársak egy-egy cikkét szintén befoglaljuk. A kiállításán bemutatandó példány megyék és városok, illetve községek szerint lesz csoportosítva, a megjelenés azonban iskolafajok szerint történik, és pedig a következő csoportokban: I. Állami és községi tanítók. II. Felekezeti tanítók. A felekezeti tanítók közül tetszés szerint megrendelhető, pl. a róm kath. tanítók köteté, a református tanítók köteté stb. Felkérem tehát t. kartárs urat, szíveskedjék egy sikerült arczképét a »Tanügy« szerkesztősége Békes címre mielőbb beküldeni, hállapjára irván becses nevét. Mi az arczképet minden díj nélkül megkeszítettjük s még azt sem tekintjük, vajjon elő méltóztatik-e az egész műre fizetni. Ha nem azonnal, de idő múltán bizonyára t. Kartárs úr is érdeklődni fog legalább egy csoport iránt, melyben legközelebbi barátait találja föl. Igen kedvező lesz egyébiránt az egész mű előfizetése is, mert részünkről éppen azért vállalkoztunk magunk e mű kiadására, hogy szaktársainknak minél hozzáférhetőbbé tegyük. A végleges feltételeket természetesen csak akkor lehet megállapítani, ha az érdeklődés felől teljesen tájékozva leszünk. Egyelőre tehát előjegyzést nyitunk. Ha néhány ezer előjegyzés történik: az egész mű nem fog többé kerülni nyolcz-tíz forintnál, mely összeg két év alatt évnegyedes részletekben fizethető; egyes csoportok

aránylagos árban lesznek kaphatók. Nekünk tanítóknak minden kínálkozó alkalmat meg kell ragadnunk a végett, hogy hivatali és személyi intelligenciánkat a magyar társadalomnak bemutassuk. Annyira nem ismernek még bennünket, hogy ez az Album kötet, ha úgy sikerül, mint tervezve van: csakugyan meg fogja lepni az egész társadalmat. Többet mondok. Meg fog lepni minket magunkat is! Olyannak képzelem én e művet, mely a pálya és kartársak iránti bizalmat mintegy fel fogja ujitani, meg fogja erősíteni a magyar tanítóságban. Egymást látni! Hát kell ennél nekünk ékesszólóbb biztatás. Hiszen oly sok derék és jobb sorsra érdemes van köztünk, hogy azokat látva, lehetetlen közel nem érezni egy jobb jövő közeledtét. Amint e művet magam elé képzelem s átfutom az abban rám tekintő férfiak sorát, új remény, új bizalom, új erő ömlik belém. Ügyünknek győzni kell, hiszen a kor jelszava kezd lenni: méltatni a műveltséget, tanulmányt, becsületes szorgalmat. A mi napunknak is föl kell virradni. Egyelőre tehát arra kérem, sziveskedjék e tervet tudomásul venni, becses arczképét s életrajzát beküldeni s a mű czelját másokkal is megismertetni. Maradván igaz híve s szerető kartársa: Békésen, 1894. május havában. *Vaday József*, a »Tanügy« szerkesztője.

Népoktatás Oroszországban. Tschernigov kormányzásában Kis-Oroszországban hitelintézetet állítottak fel, melyből azokat a tanítókat segítetik, a kik a felnőtt parasztokat tanítják Erre a kormányzóságot az indította, hogy az utolsó sorozásnál 300 hadkötelesből csak hat tudott olvasni és írni.

Miért vesz el a világ. Egy amerikai lap egész komoly képpel mondja e, hogy miért lesz vége a világnak. Ezek szerint: 1. A szárazföld napról-napra kisebbedik, az emberiség utoljára is vízbe fullad. 2. A jég szakadatlanul halmozódik föl az északi sarkon, utoljára megfagyunk. 3. A föld mindjobban közeledik a naphoz; tehát kilátás van elevenen megsülésre. 4. A víz mindig kevesebb lesz, az emberiség tehát szomjan fog meghalni. 5. Háromezer év elteltével az ember mindig kisebb lesz, úgy, hogy végre a legparányibb kukaczká válunk. 6. A nap folyton hidegül s erről az oldalról is a megfagyás fenyeget. Mint láthatjuk, a tudós urak gondoskodtak arról, hogy mindenkinek az izlését kielégítsék. Van vízbefulás, megsülés, megfagyás s szomjanhalás. Tán kissé sok is a jóból?

Rövid hírek. A fővárosnál üresedésben lévő tanítói állásokat június első felében tölti be a tanács. — *A felekezeti középiskolák és az államsegély.* A felekezeti középiskolák közül most 19 kap állami segélyt, összesen 183.438 forintban. Az idej segély 30.168 frttal több, mint a tavalyi volt. — *Nők az orvosi tanfolyamon.* A »Revue Scientifique«-ben Laskowsky egyet. tanár azt az értesítést teszi közzé a genfi egyetemről, hogy ott 17 év alatt 175 nő iratkozott be az orvosi tanfolyamra. — *Winter József püspök* 50 évi áldozó papságának alkalmából a szegény tanítók segélye-

zésére 2000 frtot, a képezdei növendékek számára alapul 2000 frtot adományozott. Éljen! — *Heőkeresztúron* nincs tanterem s a tanító kénytelen a konyhájában tanítani 34 tanítványát. Talán azért, mert fizetése 167 frt 54 kr. évenként. — *Kézimunka tanítás.* Svájcban jelenleg 600 tanító van, akik az iskolai kézimunkát tanítani tudják. — *A pécsi tanítóképzőben* június 18. 19. és 20-án lesznek a tanképesítők. — *A nagyszombatiban* pedig az írásbeli június 4. 5. és 6-án, a szóbeli 20-án és a következő napokon lesz. — *Magyar hűhirdető halála Afrikában.* P. Czimmerman István hazánkfia, Jézus-társasági atya, Afrika belsejében Zumbóban, apostoli buzgalmanak áldozata lett. — *A magyar pedagógiai társaság* e hó 19-én (szombaton), délután 5 órakor a magyar tud. akadémia heti ülés-termében felolvasó ülést tartott melynek tárgyai voltak: 1. Dömötör Géza: Miképen alkalmazkodjék a kisednevelő a gyermek egyéni sajátosságaihoz? — 2. Szedlacek Lajos: A fiúk és leányok játékairól. — *Háztartási iskolák.* Dr. Bosse porosz közoktatási miniszter így nyilatkozott az ilyen iskolákra vonatkozólag: Nekünk 13 480 iskolánk van s 39 60%-a összes népiskoláinknak tulságosan népes, ennél fogva én nem kezdek olyan ujitásokba, a melyek olyan költségesek s a mellett mégis nagyon kérdésesek. Nálunk a házi ipar kimult, de most meg a slőjd kísért, pedig a mi állapotaink még mizerábilisabbak. — *A tanítók Kossuth szobája.* A tanítók országos bizottsága elhatározta, hogy a most építendő tanítók házában Kossuth-szobát rendez be, melyben Kossuthnak a tanügyre vonatkozó összes dolgait, beszédeit, iratait és egyéb ereklyéit helyezik el. — *Baranya-megyében* is rendeltéleg eltiltották a 15 éven aluli gyermekek koresmázását. — *Csornán* a rk. fiúiskola vezetésével az iskolatestvérek bizattak meg. — *A kassai rk. tanítóképzőben* június 18—23. napjain lesznek a képesítő vizsgálatok.

Felelős szerkesztő: Dr. Zelliger Vilmos.

Főmunkatársak: Bertalan Vincze, Cenner Lajos és Lehoczky József.

EISENSCHIML és WACHTL

BUDAPEST, IV. Váci-utca 12.

Gyár: Bécs, Kaiserstrasse 62.

Legnagyobb raktára fényképezeti készülékek és kelleknek, ugyszintén minden e szakmába vágó cikkeknak. **Passepartouk keretek, fényképezeti kartonok, aranyszélmetszés stb. stb. gyára.** Saját gyártmányu kamarak és állványok dus raktára.

Kézikamarák, minden nagyságban és a legújabb kivitellel. **Objektívok** a leghiresebb cézegektől Száraz lemez a legkitünőbb fajtákban és minden nagyságban.

Árjegyzékek ingyen és bérmentve.

UJ!!! A fényképezet kézikönyve. Ára 2 frt.

Ruházati műterem a ft. papság, nemkülönben katonai lelkészek részére
„a vörös kereszthez“

SKARDA VILMOS

IV., Waltergasse 1. **BÉCS** IV., Favoritenstrasse 28.

ajánl az 1894-ik tavaszi és nyári idényre

papi-, rend- és világi ruhákat,

ugymint: havelokok, felöltők, papi-kabátok, egész öltözeteket stb. **Szertartási ruhák**, santonok, címádák, reverendák, talárok stb. *szigorúan egyházi előírás szerint.* **Biretumok, kollárék**, chemisetek, házi- és utisapkák, kapuciumok, cingulumok nagy választékban. Valamennyi készítmény a legjobb anyagból, tartós és diszes kivitelben.

Szövetek méterszámra is eladatnak.

Fizetési feltételek kedvezők, kívánat szerint.

Egyházi szerek végleges megrendelés után **olcsón** szállíttatnak. Árjegyzékek és minták megrendelésénél, melyek bérmentve küldetnek, a kívánt tárgy határozott megjelölése kéretik.

Szállítások a t. cz. papnöveldek részére olcsón és legjobb kivitelben eszközöltetnek.

Sternberg Ármin és Testvére
ca. és kir. szabad. hangszer-ipar
Budapest, VII., Kerépesi-út 36.

Saját gyártmányu mindennemű hangszerek és azok kellekei és alkatrészei. Mindennemű hangszerek és zenélőművek javítása és hangolása szakszerű pontossággal eszközöltetik.

— Nagy képes árjegyzék ingyen és bérmentve. —
Harmonikáról külön árjegyzék kérendő.
Zongorák javítása és hangolása pontosan eszközöltetik.

CASZ és KIR. SZABADALMAZOTT

COLUMBUS

CZIMBALOMVERŐFEJ.

Harmonium-különlegességek nagy választékban.

A „Columbus“ czimbalom verőfej megszünteti az eddigi pamutozást és ceznázást, valamint azoknak tompító és kopogó hatását. — Ara a verőpálcákkal együtt, azoknak minősége szerint: frt 2, 2.50, 3.— és 3.50. — Külön a Columbus czimbalom-verőfejek párja 1 forint. Megrendelések postautánvétellel, vagy az ár előleges beküldése ellenében.

Egyházi Írók és Sarnoka.

Írta: ZELLIGER ALAJOS.

580 lap. — Ara 3 frt. (Sacerdotibus erga 10 sacra) bérmentes küldéssel.
Kapható a szerzőnél Nagyszombathban, valamint lapunk kiadóhivatalában.